

**UCHWAŁA NR XXI/16/2021
RADY POWIATU WAŁBRZYSKIEGO**

z dnia 25 lutego 2021 r.

w sprawie uchwalenia „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2030”.

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 5, art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. 2020 poz. 920) oraz art. 35 a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2020, poz. 426 z późn. zm.) **Rada Powiatu Wałbrzyskiego uchwala, co następuje:**

§ 1. Uchwala się Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2030, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Wałbrzyskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2021 r.

Przewodnicząca Rady
Powiatu Wałbrzyskiego

Sylwestra Wawrzyniak

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2030

Powiat Wałbrzyski

Wałbrzych 2021 r.

Opracowanie:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu

Spis treści

I. Wprowadzenie	5
II. Część diagnostyczna	6
2.1. Niepełnosprawność jako problem społeczny	6
2.2. Osoby niepełnosprawne w powiecie wałbrzyskim	8
2.3. Rehabilitacja zawodowa i zatrudnienie osób niepełnosprawnych	14
2.4 Rehabilitacja społeczna	17
III. Analiza SWOT	26
IV. Cele Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych	29
4.1. Cel główny Programu	29
4.2. Cele szczegółowe Programu	29
4.2.1. Kształtowanie postaw prospołecznych sprzyjających kreowaniu środowiska przyjaznego osobom niepełnosprawnym.....	29
4.2.2. Likwidacja barier dająca możliwość równoprawnego uczestnictwa osobom niepełnosprawnym w życiu społecznym.....	30
4.2.3. Wzmacnianie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.....	31
4.2.4. Poprawa dostępności i wyrównywanie szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych.....	32
V. Monitorowanie	32
VI. Podsumowanie	32
VII. Spis tabel	33

I. Wprowadzenie

Opracowanie i realizacja powiatowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych na szczeblu powiatowym reguluje art. 35 a, ust.1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 426 ze zm.), który określa, iż do zadań powiatu należy opracowanie i realizacja, zgodnych z przyjętą powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- rehabilitacji społecznej,
- rehabilitacji zawodowej,
- zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
- przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Adresatami programu są osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny z terenu powiatu wałbrzyskiego.

Koordinacją Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością na lata 2021-2030 zajmuje się Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu, we współpracy z:

- Starostwem Powiatowym w Wałbrzychu,
- Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych,
- Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Wałbrzychu,
- Ośrodkami Pomocy Społecznej z terenu powiatu wałbrzyskiego,
- Miastami i Gminami z terenu powiatu wałbrzyskiego,
- Organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie powiatu wałbrzyskiego,
- Osobami niepełnosprawnymi i ich opiekunami.

System wspierania osób niepełnosprawnych jest niezbędny do osiągnięcia celu głównego, jakim jest zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych, w taki sposób aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym i zawodowym. Realizacja tego celu ma dopełnienie również w zapisach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wałbrzyskim na lata 2021-2030. Program stanowi podstawę do opracowania i realizacji programów na rzecz osób niepełnosprawnych i pozyskiwania środków finansowych w ramach programów Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środków Unii Europejskiej i innych.

II. Część diagnostyczna

2.1. Niepełnosprawność jako problem społeczny

W Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych (Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 roku): „Sejm RP uznaje, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji”¹.

Zgodnie z definicją GUS osoba niepełnosprawna to „osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku”. Niepełnosprawność badana jest w oparciu o dwa kryteria:

- prawne (formalne) – osoba niepełnosprawna prawnie - osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony;
- subiektywne (samoocena) – osoba niepełnosprawna biologicznie - osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia niepełnosprawności².

W ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2020, poz. 426 ze zm.), definicja osoby niepełnosprawnej jest następująca: „Niepełnosprawność, oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. Ustawa określa trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany, lekki.

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy

¹Monitor Polski 1997 nr 50 poz. 475

²<https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec>

pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Ponadto honorowane są orzeczenia o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydane przed dniem 1 stycznia 1998 r., które posiadają osoby, o których mowa w art. 62 ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej, oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 426).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych również wydaje orzeczenia o niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji, które uprawniają do korzystania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, które traktowane są jak orzeczenia o niepełnosprawności według następującego klucza:

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji oraz orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji są traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy oraz o celowości przekwalifikowania jest traktowane na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Aktualnie niepełnosprawność zaliczana jest do jednego z poważnych problemów świata. Na przestrzeni czasu problem niepełnosprawności staje się coraz bardziej powszechny i rozprzestrzenia się na wiele obszarów życia. Z niepełnosprawnością fizyczną wiąże się ponadto tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niemożność pełnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Na przestrzeni ubiegłych lat, sytuacja osób niepełnosprawnych uległa znaczącej poprawie, jednak w dalszym ciągu doświadczają one trudności w wielu sferach życia, np. napotykać w swoim otoczeniu na:

- bariery urbanistyczne – zaliczają się do nich m.in. nieprzystosowane miejsca parkingowe lub sygnalizacja świetlna na przejściach dla pieszych;
- bariery transportowe – to brak dostępności lub utrudnienia w korzystaniu ze środków transportu;
- bariery architektoniczne – niedostosowanie architektury budynków mieszkalnych oraz budynków użytku publicznego do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- bariery techniczne – będące konsekwencją montażu i działania przedmiotów uwzględniających wyłącznie osoby sprawne;
- bariery w komunikowaniu się – stanowią brak możliwości lub utrudnienie w porozumiewaniu się między ludźmi.

Realizacja Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2030 ma na celu poprawienie warunków życia osób i rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności, w szczególności poprzez likwidowanie różnorodnych barier, wspieranie aktywności osób niepełnosprawnych, a także zintegrowanie podmiotów działających na rzecz tego środowiska.

2.2. Osoby niepełnosprawne w powiecie wałbrzyskim

Dane statystyczne dotyczące liczby osób niepełnosprawnych są zbierane w ramach narodowego spisu powszechnego, który ostatni raz przebiegał w 2011 r., a kolejny przewidziany jest na rok 2021. Narodowy Spis Powszechny z 2011 r. wykazał, że na terenie powiatu wałbrzyskiego³ znajduje się 32 548 osób niepełnosprawnych, w tym 14 364 osób stanowią mężczyźni a 18 184 osób stanowią kobiety. 29 937 osób niepełnosprawnych zamieszkuje w miastach, a 2 611 osób niepełnosprawnych zamieszkuje na wsi⁴.

Wobec powyższego rzeczywistą liczbę osób niepełnosprawnych zamieszkałych tylko na obecnym terenie powiatu wałbrzyskiego po podziale administracyjnym z 2012 r. będzie można poznać najpóźniej w roku 2022, po ogłoszeniu danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 r.⁵.

Tabela 1 - Liczba osób niepełnosprawnych w powiecie wałbrzyskim na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 r.

województwo powiat	ogółem	M	K	miasta			wieś		
				ogółem	M	K	ogółem	M	K
POLSKA	4 697 048	2 166 911	2 530 136	3 018 036	1 362 113	1 655 923	1 301 279	804 799	874 213
dolnośląskie	383 758	173 600	210 158	279 956	124 324	155 632	103 802	49 276	54 526
powiat wałbrzyski⁶	32 548	14 364	18 184	29 937	13 080	16 856	2 611	1 284	1 327

Symbole użyte w tablicy oznaczają: M-mężczyźni, K-kobiety

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W celu orzekania o niepełnosprawności powołane są powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, jako pierwsza instancja oraz wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, jako druga instancja. W ramach funkcjonujących instytucji i struktur powiatowy zespół ds. orzekania o niepełnosprawności wykonuje zadania rządowe wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

W powiecie wałbrzyskim wydawaniem orzeczeń o niepełnosprawności zajmuje się Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, z siedzibą przy ulicy Limanowskiego 9 w Wałbrzychu. Do jego zadań należy:

³Powiat wałbrzyski przed podziałem administracyjnym, mający w swoim obrębie miasto Wałbrzych, które zostało wyłączone z dniem 01.01.2013 r. na podstawie Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 roku w sprawie przywrócenia miastu Wałbrzych statusu miasta na prawach powiatu oraz ustalenia granic powiatu wałbrzyskiego (Dz. U. z 2012 r. poz. 853).

⁴<http://www.niepełnosprawni.gov.pl/p,79,informacje-i-dane-demograficzne>

⁵Ustawa z 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. z 2019r., poz. 1775).

⁶Powiat wałbrzyski przed podziałem administracyjnym, mający w swoim obrębie miasto Wałbrzych, które zostało wyłączone z dniem 01.01.2013 r. na podstawie Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 roku w sprawie przywrócenia miastu Wałbrzych statusu miasta na prawach powiatu oraz ustalenia granic powiatu wałbrzyskiego(Dz. U. z 2012 r. poz. 853).

- wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności dla osób, które nie ukończyły 16 roku życia, oraz które ukończyły 16 rok życia,
- wydawanie orzeczeń do ulg i uprawnień dla osób posiadających orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy,
- wydawanie legitymacji osoby niepełnosprawnej z upoważnienia Starosty,
- sporządzanie sprawozdań kwartalnych dla potrzeb Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności,
- wprowadzanie danych do Krajowego Systemu Monitoringu Osób Orzekanych o Niepełnosprawności,
- wydawanie kart parkingowych dla osób uprawnionych.

Uzyskanie orzeczenia o niepełnosprawności upoważnia osoby niepełnosprawne do korzystania ze specjalnie dla nich przygotowanego wsparcia oferowanego głównie przez instytucje powiatowe.

Poniżej przedstawione zostaną dane statystyczne z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu dotyczące osób powyżej 16 roku życia ubiegających się o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności i osób przed 16 rokiem życia ubiegających się o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności z terenu powiatu wałbrzyskiego.

Tabela 2 - Liczba i cel złożenia wniosków do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przez osoby powyżej 16 roku życia w latach 2015-2018.

cel złożenia wniosków	liczba złożonych wniosków			
	2015	2016	2017	2018
odpowiednie zatrudnienie	420	448	376	427
szkolenie	8	3	3	5
uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	9	3	8	10
konieczność zaopatrzenia przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	154	158	143	224
korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji (korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych)	203	190	175	187
zasilek stały	0	0	0	0
zasilek pielęgnacyjny	180	163	163	199
korzystanie z karty parkingowej	164	53	55	37
inne	317	212	193	220
razem	1 455	1 230	1 116	1 309

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu.

Tabela 3 - Liczba i cel złożenia wniosków do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przez osoby poniżej 16 roku życia w latach 2015-2018.

cel złożenia wniosków	liczba złożonych wniosków			
	2015	2016	2017	2018
zasilek stały	122	108	106	103
zasilek pielęgnacyjny	8	12	12	15
inne	4	5	7	4
razem	134	125	125	122

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu.

Ilość składanych wniosków przez osoby niepełnosprawne poniżej 16 roku życia w latach 2015-2018 praktycznie utrzymują się na tym samym poziomie. Natomiast w przypadku osób powyżej 16 roku życia w latach 2015-2017 możemy zauważyć tendencję spadkową. W roku 2017 ilość składanych wniosków spadła o 23,3% w stosunku do roku 2015. Jednakże w roku 2018 nastąpił wzrost składanych wniosków o 17,3% w stosunku do roku 2017.

Według danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu na dzień 31 grudnia 2019 r. wydano 100 orzeczeń dla osób niepełnosprawnych przed 16 rokiem życia z powiatu wałbrzyskiego. Poniższa tabela nr 4 przedstawia ilość wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci dla osób niepełnosprawnych przed 16 rokiem życia w latach 2015-2018.

Tabela 4 - Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób poniżej 16 roku życia z powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.

przyczyny niepełnosprawności	liczba orzeczeń razem	wiek			płeć	
		0-3 lat	od 4-7 lat	8-16 lat	K	M
2015 rok						
01-U	8	0	1	7	2	6
02-P	9	0	3	6	4	5
03-L	3	0	0	3	0	3
04-O	13	2	1	10	6	7
05-R	12	1	1	10	8	4
06-E	15	3	4	8	10	5
07-S	5	3	1	1	4	1
08-T	3	1	0	2	3	0
09-M	3	0	1	2	3	0
10-N	16	6	4	6	8	8
11-I	24	8	6	10	13	11
12-C	14	2	7	5	2	12
razem	125	26	29	70	63	62
2016 rok						
01-U	5	3	0	2	2	3
02-P	11	0	4	7	4	7
03-L	5	0	2	3	2	3
04-O	16	1	2	13	6	10

05-R	7	2	2	3	5	2
06-E	6	2	1	3	3	3
07-S	4	1	1	2	3	1
08-T	4	2	1	1	1	3
09-M	2	2	0	0	1	1
10-N	10	1	1	8	5	5
11-I	22	7	7	8	8	14
12-C	13	4	4	5	2	11
razem	105	25	25	55	42	63
2017 rok						
01-U	5	0	2	3	3	2
02-P	8	0	4	4	2	6
03-L	13	6	4	3	9	4
04-O	9	0	4	5	4	5
05-R	14	3	4	7	8	6
06-E	12	1	3	8	7	5
07-S	9	4	3	2	4	5
08-T	2	0	1	1	1	1
09-M	6	2	3	1	5	1
10-N	15	11	1	3	8	7
11-I	12	1	5	6	5	7
12-C	10	1	5	4	3	7
razem	115	29	39	47	59	56
2018 rok						
01-U	4	0	1	3	3	1
02-P	2	0	0	2	0	2
03-L	5	3	1	1	2	3
04-O	6	3	1	2	6	0
05-R	8	1	1	6	5	3
06-E	7	2	2	3	3	4
07-S	10	5	3	2	5	5
08-T	3	1	1	1	3	0
09-M	5	5	0	0	2	3
10-N	11	5	4	2	5	6
11-I	16	4	3	9	7	9
12-C	13	2	2	9	4	9
razem	90	31	19	40	45	45

Objaśnienia: 01-U – upośledzenie umysłowe; 02-P – choroby psychiczne; 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu; 04-O – choroby narządu wzroku; 05-R – upośledzenie narządu ruchu; 06-E – epilepsja; 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia; 08-T – choroby układu pokarmowego; 09-M – choroby układu moczowo-płciowego; 10-N – choroby neurologiczne; 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego; 12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe.

Symbole użyte w tabeli oznaczają: M-mężczyźni, K-kobiety

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że u osób niepełnosprawnych przed 16 rokiem życia zamieszkałych na terenie powiatu wałbrzyskiego Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w latach 2015-2018 wydał 435 orzeczeń o niepełnosprawności. Najwięcej orzeczeń wydanych zostało ze względu na schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego – 17%, następnie 12% z powodu chorób neurologicznych i 11% z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych. Najmniej 3% wydanych orzeczeń z powodu chorób układu pokarmowego, 4% z powodu chorób układu moczowo-płciowego i po 6% z powodu choroby układu oddechowego i krążenia, oraz zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że liczba wydawanych orzeczeń dla osób do 16 roku życia maleje.

Poniżej natomiast w sposób tabelaryczny ujęto ilość wydanych orzeczeń przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu w latach 2015-2018, według przyczyny niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności, wieku i płci dla osób powyżej 16 roku życia.

Tabela 5 - Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn i stopnia niepełnosprawności, wieku i płci wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia z powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.

przyczyny niepełnosprawności	liczba orzeczeń razem	stopień niepełnosprawności			wiek				płeć	
		znaczny	umiarkowany	lekki	16-25 lat	26-40 lat	41-60 lat	60 lat i więcej	K	M
2015 rok										
01-U	13	10	3	0	8	4	1	0	8	5
02-P	79	33	43	3	15	23	25	16	45	34
03-L	42	2	24	16	3	6	11	22	27	15
04-O	40	7	16	17	9	6	14	11	29	11
05-R	682	82	524	76	14	33	372	263	336	346
06-E	12	0	9	3	2	5	5	0	7	5
07-S	240	80	139	21	5	15	90	130	83	157
08-T	48	21	26	1	2	5	19	22	16	32
09-M	61	41	16	4	4	6	26	25	39	22
10-N	104	53	48	3	8	11	29	56	49	55
11-I	49	21	22	6	7	16	18	8	9	20
12-C	2	1	1	0	2	0	0	0	0	2
razem	1 372	351	871	150	79	130	610	553	668	704
2016 rok										
01-U	12	7	5	0	12	0	0	0	7	5
02-P	83	34	46	3	17	14	34	18	42	41
03-L	32	5	17	10	7	1	6	18	15	17
04-O	33	12	14	7	8	4	11	10	18	15
05-R	508	49	410	49	11	38	301	158	300	208
06-E	10	1	6	3	1	1	8	0	7	3

07-S	239	100	127	12	2	11	96	130	108	131
08-T	46	23	14	9	2	4	28	12	21	25
09-M	69	42	24	3	0	7	38	24	55	14
10-N	79	52	24	3	8	10	25	36	32	47
11-I	59	22	31	6	7	8	27	17	25	34
12-C	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0
razem	1 171	348	718	105	76	98	574	423	631	540
2017 rok										
01-U	10	8	1	1	8	0	1	1	5	5
02-P	70	42	25	3	2	15	28	25	44	26
03-L	31	0	23	8	2	2	7	20	14	17
04-O	43	13	19	11	5	6	16	16	28	15
05-R	454	64	361	29	7	30	261	156	277	177
06-E	12	3	5	4	4	3	4	1	8	4
07-S	185	78	100	7	3	5	60	117	66	119
08-T	44	21	19	4	0	7	24	13	23	21
09-M	62	37	22	3	3	9	21	29	43	19
10-N	94	60	32	2	8	12	23	51	41	53
11-I	53	16	31	6	8	11	25	9	15	38
12-C	5	5	0	0	5	0	0	0	2	3
razem	1 063	347	638	78	55	100	470	438	566	497
2018 rok										
01-U	6	5	1	0	3	2	0	1	2	4
02-P	77	43	31	3	10	14	27	26	39	38
03-L	30	3	12	15	3	1	8	18	18	12
04-O	27	7	18	2	6	5	5	11	15	12
05-R	503	73	379	51	14	30	306	153	312	191
06-E	13	3	7	3	4	3	5	1	6	7
07-S	274	137	130	7	3	15	92	164	123	151
08-T	43	22	18	3	1	6	21	15	21	22
09-M	75	59	16	0	1	6	30	38	54	21
10-N	107	67	33	7	9	11	21	66	51	56
11-I	63	34	24	5	11	11	16	25	35	28
12-C	5	4	1	0	5	0	0	0	0	5
razem	1 223	457	670	96	70	104	531	518	676	547

Objaśnienia: 01-U – upośledzenie umysłowe; 02-P – choroby psychiczne; 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu; 04-O – choroby narządu wzroku; 05-R – upośledzenie narządu ruchu; 06-E – epilepsja; 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia; 08-T – choroby układu pokarmowego; 09-M – choroby układu moczowo-płciowego; 10-N – choroby neurologiczne; 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego; 12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe.

Symbole użyte w tabelicy oznaczają: M-mężczyźni, K-kobiety

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu.

W latach 2015-2018 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o niepełnosprawności wydał dla mieszkańców powiatu wałbrzyskiego łącznie 4 829 orzeczeń o niepełnosprawności, w tym: 1503 orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, co stanowi 31% wszystkich wydanych orzeczeń, 2897 orzeczeń

o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym, co stanowi 60% wszystkich wydanych orzeczeń i 429 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności lekkim, co stanowi zaledwie 9% wszystkich wydanych orzeczeń o niepełnosprawności. Ponadto z analizy danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że najwięcej orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia, w latach 2015-2018, zostało wydanych ze względu na upośledzenie narządu ruchu – 2147 orzeczeń, co stanowi 44% wszystkich wydanych orzeczeń. Następnie 938 orzeczeń o niepełnosprawności wydano z powodu choroby układu oddechowego i krążenia, co stanowi 19% wszystkich wydanych orzeczeń. Osoby te potrzebują najczęściej wsparcia i opieki.

Najmniej orzeczeń 0,3% - 13, zostało wydanych z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych, oraz 0,8% - 41 wydano z powodu upośledzenia umysłowego i 0,9% - 47 wydano z powodu epilepsji. Pozostałe 35% wydanych orzeczeń zostało z tytułu pozostałych schorzeń.

Powyższe dane statystyczne pozwalają na stwierdzenie, że w latach 2015-2017 nastąpił niewielki spadek wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, po czym w roku 2018 następuje wzrost o 13,5% w stosunku do roku 2017 w ilości wydanych orzeczeń o niepełnosprawności.

2.3. Rehabilitacja zawodowa i zatrudnienie osób niepełnosprawnych

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy. Ponadto rehabilitacja zawodowa ma na celu aktywizację⁷ zawodową osób niepełnosprawnych, która jest realizowana przez Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu, poprzez:

- a. udzielanie osobom niepełnosprawnym jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej;
- b. dokonywanie zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę na wyposażenie stanowisk pracy, szkoleń i wynagrodzenia osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne zamieszkujące powiat wałbrzyski znajdują się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Wynika to głównie z dysfunkcji zdrowotnych, ograniczających sprawność psychiczną i fizyczną. Ponadto, zainteresowani podjęciem pracy, często posiadają niewystarczające wykształcenie bądź zbyt niskie kwalifikacje zawodowe. Bierność osób niepełnosprawnych, niska samoocena, nieznanomość rynku pracy, obawy wynikające z niskich umiejętności zawodowych i społecznych zniechęcają do poszukiwania pracy i poprawy swojej sytuacji życiowej.

Poniżej w sposób tabelaryczny zostały ujęte dane statystyczne ukazujące liczbę osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu w latach 2015-2018, jako osoby niepełnosprawne bezrobotne.

⁷ pobudzanie do jakiejś aktywności; też: wzmożenie się aktywności

Pozytywnym efektem jest coroczny spadek liczby osób niepełnosprawnych bezrobotnych.

Tabela 6 - Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu w latach 2015-2018.

	2015	2016	2017	2018
osoby niepełnosprawne bezrobotne	229	198	149	143

Zródło: Opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Wałbrzychu

Działania w ramach w/w aktywizacji zawodowej dla osób niepełnosprawnych finansowane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W tabeli nr 7 została przedstawiona ilość zawartych umów i wysokość dofinansowania w latach 2015-2018.

Tabela 7 - Zadania finansowane ze środków PFRON realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w latach 2015-2018.

	2015		2016		2017		2018	
	ilość umów	kwota w zł	ilość umów	kwota w zł	ilość umów	kwota w zł	ilość umów	kwota w zł
przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej	1	33 015,00	0	0,00	1	45 000,00	0	0,00
zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy	1	40 000,00	1	45 000,00	1	45 000,00	1	69 342,00
razem	2	73 015,00	1	45 000,00	2	90 000,00	1	69 342,00

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Rehabilitacja zawodowa jest istotnym narzędziem do usamodzielnienia się osób niepełnosprawnych, umożliwiającą zatrudnienie, w tym na otwartym rynku pracy. Praca przynosząca dochód jest ważnym elementem życia społecznego i funkcjonowania osób niepełnosprawnych w lokalnej społeczności, ponieważ ich start życiowy jest często trudniejszy, głównie z powodu niższego niż w innych grupach społecznych poziomu wykształcenia.

Osobom niepełnosprawnym, pozostającym bez pracy, bez prawa do zasiłku, Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu zapewnia indywidualne lub grupowe usługi poradnictwa zawodowego w zakresie:

- ustalenia możliwości podjęcia pracy w nowym zawodzie z uwzględnieniem predyspozycji zawodowych, posiadanych umiejętności, ograniczeń zdrowotnych oraz rynku pracy;

- doboru kierunku szkolenia celem podwyższenia kwalifikacji i dopasowania ich do aktualnych potrzeb rynku pracy, mając na uwadze niepełnosprawność osoby.

W organizowaniu dla osób niepełnosprawnych różnych form pracy zawodowej należy kierować się zasadami rehabilitacji zawodowej:

- wykonywanie pracy zawodowej przez osobę niepełnosprawną uwarunkowane jest możliwością wykonywania różnych czynności, stopniem indywidualnej sprawności, specjalnych zdolności i umiejętności, cech osobowości. Należy pamiętać, że żadna praca nie wymaga od człowieka, który ma ją wykonywać pełnej sprawności. Istnieją prace o różnej skali wymagań. Jedne wymagają wysokiej sprawności fizycznej lub manualnej, inne intelektualnej lub specjalnej zdolności i umiejętności, a nawet określonych cech osobowości. Osoby niepełnosprawne na skutek uszkodzenia organizmu nie tracą wszystkich możliwości, zachowując umiejętności wykonywania. Wyjątki stanowią osoby niepełnosprawne całkowicie niezdolne do pracy i na skutek poważnego uszkodzenia i znacznego obniżenia sprawności organizmu;
- osoby niepełnosprawne mają możliwość uruchomienia pewnych mechanizmów kompensacyjnych⁸. Kompensacja polega na zastąpieniu uszkodzonych lub zaburzonych sprawności organizmu przez inne czynności;
- istnieją możliwości adaptacji stanowiska i miejsca pracy stosowanie do potrzeb pracownika niepełnosprawnego i może obejmować:
  - dokonania zmian lub modyfikacji polegających na zastosowaniu dodatkowych elementów, dodatkowego oprzyrządowania i zlikwidowania barier architektonicznych,
  - wyposażeniu pracownika niepełnosprawnego w odpowiedni, dostosowany do rodzaju niepełnosprawności sprzęt rehabilitacyjny, umożliwiając wykonywanie czynności i zadań zawodowych.

Zatrudnienie osób niepełnosprawnych uzależnione jest od stopnia niepełnosprawności, chęci i motywacji, wykształcenia i możliwości uzyskania zatrudnienia stosownie do wskazań i przeciwwskazań zdrowotnych. Bezczynność zawodowa wpływa negatywnie na stan zdrowia osób niepełnosprawnych, sprzyjając powstawaniu nowych schorzeń i nasileniu się istniejącej niepełnosprawności. Obecnie występujące tendencje do zatrudniania osób niepełnosprawnych razem z pełnosprawnymi w zwykłych warunkach pracy. Uznaje się, że niepełnosprawni poszukujący zatrudnienia powinni uczestniczyć w normalnych, otwartych formach zatrudnienia z godnie z rozsądnymi oczekiwaniami i celami osobistymi. Jest to konsekwentne dążenie do realizacji zasady integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

---

⁸ zastępczość funkcji, przejęcie funkcji utraconego albo chorego narządu przez inny narząd.

2.4 Rehabilitacja społeczna

W świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia rehabilitacja społeczna stanowi część ogólnego procesu rehabilitacji, który ma na celu integrację osoby z naruszeniem sprawności organizmu, poprzez udzielenie jej pomocy w przystosowaniu się do wymagań życia społecznego i pracy zawodowej, usuwając jednocześnie ekonomiczne i społeczne przeszkody utrudniające proces rehabilitacji.

Rehabilitacja społeczna służy więc przygotowaniu osoby niepełnosprawnej do życia wspólnie z innymi w rodzinie, wśród przyjaciół i znajomych, czy też w szerokim kontekście w społeczności lokalnej. Jej celem jest włączenie osoby niepełnosprawnej w różne przejawy życia społecznego tak, by mogła czuć się potrzebną, akceptowaną i pełnowartościowym członkiem społeczeństwa i mogła korzystać ze wszystkich dóbr będących wytworem tego społeczeństwa.

Osiągnięciu tego celu służą różnorodne działania realizowane min. przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu, do których należą:

1. Dofinansowanie osób niepełnosprawnych do turnusów rehabilitacyjnych - turnus rehabilitacyjny jest zorganizowaną formą aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Jej celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, m. in. przez nawiązywanie i poszerzanie kontaktów społecznych, rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Z tego powodu turnusy są rodzajem rehabilitacji społecznej.

Dofinansowanie przysługuje osobie niepełnosprawnej, która posiada skierowanie na turnus od lekarza prowadzącego. Dofinansowanie pobytu opiekuna przysługuje osobie ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz osobie niepełnosprawnej do 16 roku życia. Warunkiem otrzymania dofinansowania udziału opiekuna jest uzasadnienie konieczności jego pobytu we wniosku od lekarza. Opiekun musi mieć ukończone 18 lat (w przypadku członków najbliższej rodziny mieszkających wspólnie z osobą niepełnosprawną – 16 lat.) Opiekun nie może być osobą niepełnosprawną wymagającą opieki.

2. Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze - celem dofinansowania jest pomoc finansowa przy zakupie przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, na które zlecenie wystawia odpowiedni lekarz, a ich cena jest wyższa od limitu dofinansowania określonego przez ministra zdrowia.

Przedmioty ortopedyczne, to przyrządy niezbędne do samodzielnego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, np., protezy, kule, wózek inwalidzki, na które zlecenie wystawia lekarz do NFZ.

Środki pomocnicze, to przedmioty, które w znacznym stopniu ułatwiają funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w środowisku społecznym lub wręcz to umożliwiają, np. aparaty słuchowe, cewniki, pieluchomajtki. Zlecenie na określony rodzaj wyrobu wystawia również lekarz.

Dofinansowanie do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wynosi:

- do 100% udziału własnego w wyznaczonym przez NFZ limicie ceny, jeśli taki udział jest wymagany,
- do 150% sumy kwoty limitu wyznaczonego przez NFZ oraz wymaganego udziału własnego w zakupie tych przedmiotów, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

Tak więc podstawowymi warunkami uzyskania dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze są: posiadanie aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności lub grupie inwalidzkiej, uzyskanie limitu z Narodowego Funduszu Zdrowia oraz spełnienie kryterium dochodowego.

O dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności lub osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

3. Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu, realizowanych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych - wsparcie polega na dofinansowaniu likwidacji barier uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym samodzielne funkcjonowanie i dotyczy:

- a) architektonicznych**, czyli wszelkich utrudnień występujących w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnych,
- b) technicznych**, czyli przeszkód wynikających z braku zastosowania lub niedostosowania przedmiotów lub urządzeń odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności.
- c) w komunikowaniu**, czyli ograniczeń uniemożliwiających lub utrudniających osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się lub przekazywanie informacji.

Wysokość dofinansowania wynosi do 95% kosztów, nie więcej jednak niż piętnastokrotność przeciętnego wynagrodzenia. Pozostałe 5% pokrywa wnioskodawca. O dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne, które mają trudności w poruszaniu się, jeżeli są właścicielami nieruchomości lub użytkownikami wieczystymi albo posiadają zgodę właściciela lokalu lub budynku, w którym stale zamieszkują. Natomiast o dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

4. Dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika osoby niepełnosprawnej – o takie dofinansowanie mogą ubiegać się te osoby niepełnosprawne, u których jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności. Usługi te może wykonywać osoba, która jest tłumaczem wpisanym w rejestrze Wojewody, prowadząca działalność gospodarczą. Wysokość dofinansowania usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika nie może być wyższa niż 2% przeciętnego wynagrodzenia za godzinę jej świadczenia.

5. Dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych - o takie dofinansowanie mogą ubiegać się organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu, prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku, a jednocześnie posiadające odpowiednie dla osób niepełnosprawnych warunki lokalowe i techniczne. Udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków Funduszu. Wysokość dofinansowania organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych wynosi do 60% kosztów przedsięwzięcia.

Pomoc osobom niepełnosprawnym powinna służyć tworzeniu warunków do wyrównywania szans we wszystkich dziedzinach życia społecznego i gospodarczego. Na realizację w/w zadań ustawowych Powiat Wałbrzyski otrzymuje środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jednocześnie podkreślić należy, iż otrzymywane środki z PFRON od wielu lat są niewystarczające i tym samym nie zabezpieczają w pełni potrzeb osób niepełnosprawnych ubiegających się o dofinansowanie.

Tabela 8 - Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu Powiatowi Wałbrzyskiemu na realizację zadań określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych w latach 2015-2018.

środki	w zł			
	2015	2016	2017	2018
Środki przekazane	754 810,00	701 381,00	712 369,00	682 274,00
środki wykorzystane	754 809,00	701 333,00	712 369,00	682 274,00
środki zwrócone	1,00	48,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Tabela 9 - Podział środków PFRON wg algorytmu zgodnie z uchwałą Rady Powiatu w latach 2015-2018 na rehabilitację społeczną.

wg zadań	2015	2016	2017	2018
turnusy rehabilitacyjne	122 895,00	110 709,00	114 005,00	94 840,00
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny	451 201,00	401 172,00	361 750,00	380 213,00
bariery architektoniczne, techniczne w komunikowaniu się	103 199,00	140 000,00	141 874,00	133 079,00
sport, kultura, turystyka i rekreacja	4 500,00	4 500,00	4 740,00	4 800,00
razem	681 795,00	656 381,00	622 369,00	612 932,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Tabela 10 - Wykaz zadań realizowanych ze środków PFRON wg algorytmu w latach 2015-2018

wg zadań	2015		2016		2017		2018	
	liczba złożonych wniosków	liczba zrealizowanych wniosków	liczba złożonych wniosków	liczba zrealizowanych wniosków	liczba złożonych wniosków	liczba zrealizowanych wniosków	liczba złożonych wniosków	liczba zrealizowanych wniosków
turnusy rehabilitacyjne	279	122	315	105	259	105	247	95
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	495	454	438	388	396	309	429	370
sprzęt rehabilitacyjny	2	2	6	4	11	10	7	6
bariery architektoniczne	41	12	33	10	22	11	20	5
bariery techniczne	7	5	9	7	5	3	17	12
bariery w komunikowaniu	12	7	14	5	11	8	18	10

u się								
tłumacz języka migowego	0	0	0	0	0	0	0	0
sport, kultura, turystyka i rekreacja	3	3	3	3	4	4	4	4
razem	839	605	818	522	708	450	742	502

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Z danych zawartych w tabeli wynika, iż liczba osób ubiegających się o dofinansowanie w ramach w/w zadań na przełomie lat 2015-2018 jest różnorodna, jednakże ograniczone środki z PFRON nie pozwalają zabezpieczyć wszystkich potrzeb osób niepełnosprawnych wynikających ze złożonych wniosków. W przypadku dofinansowania uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym w roku 2018 środki finansowe PFRON ze względu na ograniczone środki zostały przeznaczone wyłącznie na dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym dzieci i młodzieży uczącej się niepracującej do 24 roku życia, oraz dla osób dorosłych, które korzystały z dofinansowania po raz pierwszy. Natomiast w przypadku osób ubiegających się o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze utrzymuje się na wysokim poziomie. Świadczyć to może o postępującym procesie zachorowalności społeczeństwa i tym samym wzrastającej liczbie osób niepełnosprawnych wymagających zaopatrzenia ortopedycznego.

Analizując dane liczby osób ubiegających się o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych utrzymuje się na podobnym poziomie. Mała liczba zrealizowanych wniosków wynika z faktu, iż zakres prac objętych likwidacją barier jest bardzo kosztowny, a wysokość środków PFRON nie zabezpiecza potrzeb wynikających ze złożonych wniosków.

Ponadto w powyższej tabeli można zaobserwować, iż zainteresowanie organizacji oraz stowarzyszeń formą pomocy z zakresu sportu, kultury, turystyki i rekreacji na przestrzeni lat nie ulega znaczącym wahaniom. Ponadto warto zaznaczyć, iż Stowarzyszenia działające na rzecz osób niepełnosprawnych mają możliwość pozyskania środków finansowych z innych źródeł, np.: z budżetu miasta i powiatu, z funduszy unijnych.

Dodatkowo w ramach rehabilitacji społecznej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu realizuje od 2012 roku Pilotażowy Program Aktywny Samorząd, który skierowany jest do osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej⁹. Realizatorem programu w module I i II jest samorząd powiatowy, który przyjmuje zaproszenie PFRON do realizacji programu. Powiat Wałbrzyski, wyraził chęć przystąpienia do realizacji programu i zawarł z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wieloletnią umowę w sprawie realizacji

⁹Wiek **aktywności zawodowej** – należy przez to rozumieć zatrudnienie, lub rejestrację w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna, lub rejestrację w urzędzie pracy jako osoba poszukująca pracy i nie pozostająca w zatrudnieniu.

programu, która określa obowiązki oraz uprawnienia stron. W przypadku, gdy samorząd powiatowy nie przystąpiłby do realizacji programu, dopuszcza się możliwość zawarcia umowy w sprawie realizacji programu na rzecz beneficjentów z terenu działania tego samorządu, z innym realizatorem programu.

Cele szczegółowe programu „Aktywny Samorząd” to:

- a. przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego;
- b. przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych;
- c. umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie;
- d. poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji;
- e. wzrost kompetencji osób zaangażowanych w proces rehabilitacji osób niepełnosprawnych, pracowników lub pracujących na rzecz jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowych.

Program składa się z trzech modułów, w ramach których wyróżniono obszary i zadania – przedstawiono je w tabeli nr 11, oraz liczbę złożonych i zrealizowanych wniosków w latach 2015-2018 – przedstawiono w tabeli nr 12.

Samorząd powiatowy realizuje pomoc dla niepełnosprawnych w ramach modułu I i modułu II. Skorzystać z wsparcia mogą osoby niepełnosprawne, które spełniają kryteria określone dla każdego modułu i obszaru. Skorzystanie ze wsparcia w ramach niektórych zadań wymaga wkładu własnego, np. w przypadku zadania polegające na pomocy w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu 15%, pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B 25% czy pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania 10%, ale są również zadania, które nie wymagają wkładu własnego.

Tabela 11 - Moduły, obszary i zadania programu „Aktywny Samorząd”, w latach 2015-2018.

Moduły	Obszary	Działania
Moduł I likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	Obszar A likwidacja barier transportowej	Zadanie 1 - pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu ¹⁰
		Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B
	Obszar B likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie	Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania ¹¹
		Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu

¹⁰ Moduł I, Obszar A, Zadanie 1 – nie był realizowany w roku 2015.

¹¹ Moduł I, Obszar B, Zadanie 1 – nie był realizowany w roku 2015

	informacyjnym	elektronicznego i oprogramowania
	Obszar C likwidacja barier w poruszaniu się	Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym
		Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne
		Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny
	Obszar D pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	
Moduł II pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	dla osób pobierających naukę w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi	
Moduł III kadr samorządów oraz organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Tabela 12 - Liczba złożonych i zrealizowanych wniosków pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2015-2018.

nazwa	2015		2016		2017		2018	
	M I	M II	M I	M II	M I	M II	M I	M II
liczba złożonych wniosków	6	13	18	16	15	25	14	28
liczba zrealizowanych wniosków	6	13	18	14	11	24	13	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Liczba realizowanych wniosków systematycznie rośnie, w 2018 roku dofinansowano 40 wniosków. W latach 2015-2018 zrealizowano 126 wniosków. Łącznie wydano na program 429 250,00 zł., w latach 2015-2018, w tym: na Moduł I - 244 767,00 zł, a na Moduł II - 184 483,00 zł. Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu dla Powiatu Wałbrzyskiego i środków wykorzystanych przedstawiono w tabeli nr 13.

Tabela 13 - Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu powiatowi wałbrzyskiemu na realizację pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2015-2018.

nazwa	w zł							
	2015		2016		2017		2018	
	M I	M II	M I	M II	M I	M II	M I	M II
środki przekazane	38 304	34 471	89 575	30 462	75 581,14	55 549	78 816	72 058
środki wykorzystane	37 891	32 956	86 265	27 807	42 292,00	53 526	78 319	70 194
środki zwrócone	413	1 515	3 310	2 655	33 289,14	2 023	497	1 864

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu funkcjonuje bezpłatna wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych, który otrzymano z Dolnośląskiego Oddziału Okręgowego Polskiego Czerwonego Krzyża. Celem działalności wypożyczalni jest ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i procesom marginalizacji osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im szybkiego powrotu do aktywności fizycznej, społecznej i zawodowej oraz korzystanie z różnorodnych form rehabilitacji. Z Wypożyczalni mogą korzystać osoby zamieszkałe w Powiecie Wałbrzyskim, które dysponują zaświadczeniem lekarskim wskazującym na konieczność korzystania z określonego typu sprzętu lub aktualnym orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności. Wypożyczenie sprzętu odbywa się na podstawie umowy użyczenia. Za wypożyczony sprzęt pobierana jest kaucja, która jest zwrócona jeżeli oddany sprzęt nie jest uszkodzony. W dyspozycji wypożyczalni są: rowery trójkołowe, wózki inwalidzkie, kule łokciowe i balkoniki.

Pomoc osobom niepełnosprawnym z powiatu wałbrzyskiego świadczona jest również przez Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wałbrzychu. Dom przeznaczony jest dla 30 osób. Jest to ośrodek wsparcia dziennego, przeznaczony dla osób dotkniętych niepełnosprawnością intelektualną, niewymagających leczenia szpitalnego bądź opieki stacjonarnej. Zgodnie z regulaminem placówki uczestnicy Domu otrzymują wsparcie psychologiczne oraz szereg działań rehabilitacyjnych, które mają na celu poprawę jakości życia i funkcjonowania w społeczeństwie.

Zakres usług świadczonych przez Dom obejmuje działania służące podtrzymaniu i rozwijaniu umiejętności osób uczestniczących w zajęciach, przygotowujących Ich do samodzielnego życia we własnym środowisku. W ramach usług prowadzone są treningi umiejętności: samoobsługowych i interpersonalnych, spędzania wolnego czasu oraz terapia zajęciowa, rehabilitacja ruchowa, poradnictwo, integracja ze społecznością lokalną. Celem Domu jest stworzenie osobom niepełnosprawnym intelektualnie systemu oparcia społecznego poprzez zaspokajanie ich potrzeb bytowych, edukacyjnych, społecznych, zdrowotnych. zmierzającego do poprawy ich zaradności osobistej, sprawności psychofizycznej i funkcjonowania społecznego. W Powiatowym Środowiskowym Domu Samopomocy

uczestnicy pracują w grupach terapeutycznych, w których wykonują prace rękodzielnicze, plastyczne, bukieciarskie, techniczne oraz w pracowni zaradności życiowej.

Postępowanie wspierająco – aktywizujące odbywa się według indywidualnych planów dostosowanych do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczestników i obejmuje:

- trening umiejętności samoobsługowych (samodzielne jedzenie, mycie, ubieranie się),
- trening spędzania czasu wolnego (rozwijanie zainteresowań sportem, lekturą, turystyką, czynny udział w imprezach kulturalnych oraz ośrodkowych klubach zainteresowań),
- trening zaradności życiowej w życiu codziennym (przygotowywanie mniej i bardziej skomplikowanych posiłków, pranie, sprząatanie, robienie zakupów, planowanie wydatków, korzystanie z placówek użyteczności społecznej),
- trening umiejętności komunikacyjnych z wykorzystaniem alternatywnych i wspomaganych sposobów porozumiewania się,
- trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych,
- rehabilitacja fizyczna – ćwiczenia korekcyjne, ogólnie usprawniające, fizjoterapia indywidualna,
- terapia zajęciowa – zajęcia plastyczne, rękodzielnicze, bukieciarskie, ogrodnicze, kulinarne,
- zajęcia artystyczne,
- gry i zabawy mające na celu integrację grupy.

Ponadto w Powiecie Wałbrzyskim funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Nowym Siodle, który znajduje swoje położenie na wsi. W ośrodku kształcą się dzieci niesłyszące z województwa dolnośląskiego, oraz dzieci u których rozpoznano spektrum autyzmu, dzieci z chorobą Aspergera, dzieci z afazją i zaburzone intelektualnie w stopniu lekkim. Przy szkole znajduje się internat, który w czasie nauki szkolnej dzieciom z wadą słuchu ma zastąpić dom, stworzyć warunki do odpoczynku, pracy, zabawy, zapewnić możliwości wszechstronnego rozwoju fizycznego, intelektualnego i emocjonalnego. Nauczyciele, wychowawcy pomagają dzieciom i młodzieży w rozwoju intelektualnym, fizycznym, moralnym i emocjonalnym. Biorąc pod uwagę potrzeby uczniów w zakresie komunikowania się z otoczeniem i problemy z tym związane, wszystkie działania zmierzają do ułatwienia dzieciom porozumiewania się ze środowiskiem ludzi słyszących. W Ośrodku panuje klimat spokoju, życzliwości, współpracy i tolerancji. Każde dziecko – zdolne i mniej sprawne – jest tak samo ważne i traktowane z uwzględnieniem jego indywidualnej drogi rozwoju. W Ośrodku nie toleruje się przemocy i agresji, a wszelkie problemy rozwiązywane są na drodze konstruktywnego dialogu. Wszystkie inicjatywy dzieci niesłyszących, które pragną uczestniczyć w wielu dziedzinach życia społecznego, między innymi w sporcie, imprezach artystycznych, turystyce, rekreacji, ekologii są

wspierane przez nauczycieli, ponieważ uczniowie chcą być traktowani jako pełnoprawni obywatele regionu i brać aktywny udział w jego życiu. W Ośrodku kształcą się dzieci na poziomie szkoły podstawowej, oraz branżowej szkoły I stopnia o kierunku kucharz. Wszystkie dzieci mają zapewnione zajęcia rehabilitacyjne i rewalidacyjne.

Na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie wałbrzyskim działa także Powiatowa Społeczna Rada do spraw Osób Niepełnosprawnych, która została utworzona na podstawie art. 44b ust. 1 i 44c ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 426 z późn. zm.). Kadencja Rady trwa 4 lata. Ustawowy skład Rady wynosi 5 osób i do jej zadań należy:

- inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych,
- opiniowanie projektów powiatowych programów dotyczących działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ocena realizacji programów,
- opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Kolejną możliwością jest ubieganie się ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych o dofinansowanie w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”. Jest to program skierowanym do różnych podmiotów, zarówno samorządów, jak i organizacji pozarządowych. Jego celem jest wsparcie finansowe działań podmiotów na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub umożliwienie podjęcia tych działań. W ramach tego programu PFRON dofinansowuje m.in.:

- **obszar A** – zapewnienie dostępności w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych;
- **obszar B** – likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania;
- **obszar C** – tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych;
- **obszar D** – likwidacja barier transportowych;
- **obszar E** – dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych;
- **obszar F** – tworzenie warsztatów terapii zajęciowej (wymóg: na terenie powiatu brak jest warsztatu terapii zajęciowej) oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów terapii zajęciowej;
- **obszar G** – skierowanie do powiatów poza algorytmem dodatkowych środków na finansowanie zadań ustawowych dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Podmiotami, które mogą otrzymać pomoc finansową w ramach programu, są:

- powiaty lub podmioty, które prowadzą placówki edukacyjne lub środowiskowe domy samopomocy – w przypadku likwidacji barier;
- gminy, powiaty, organizacje pozarządowe – w przypadku tworzenia spółdzielni socjalnych osób prawnych;
- placówki służące rehabilitacji osób niepełnosprawnych prowadzone przez: organizacje pozarządowe, gminy lub powiaty oraz jednostki prowadzące warsztaty terapii zajęciowej – gdy likwidowane są bariery transportowe;
- gminy, powiaty oraz organizacje pozarządowe – w przypadku dofinansowania wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych;
- jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe – w przypadku tworzenia warsztatów terapii zajęciowej.

III. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest efektywną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron sytuacji osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie Powiatu Wałbrzyskiego, oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Analiza SWOT składa się z czterech grup czynników:

- mocnych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony sfery społecznej i które należy wykorzystać sprzyjąc będą jej rozwojowi;
- słabych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony sfery społecznej i które nie wyeliminowane stanowiąc będą barierę jej rozwoju;
- szans – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności powiatu wałbrzyskiego, ale przy odpowiednio podjętych przez nich działaniach, mogą sprzyjać rozwojowi sfery społecznej w powiecie;
- zagrożeń – uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności powiatu wałbrzyskiego, ale które mogą stanowić zagrożenia dla jego rozwoju.

W rezultacie SWOT jest użytecznym instrumentem pozwalającym na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu osób niepełnosprawnych w Powiecie Wałbrzyskim oraz stanowi adekwatny punkt wyjścia do definiowania pożądanych kierunków rozwoju. W ten sposób przedmiotowa analiza ujawnia również obszary wymagające poprawy w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych, a także wskazuje na niezbędne działania, których podjęcie pomoże osiągnąć ustalone cele.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • liczne programy aktywizujące osoby niepełnosprawne bezrobotne; • odpowiednio rozwinięta infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostosowanie ofert pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, brak zakładu aktywności

<p>placówek pomocy społecznej (Powiatowe Centrum Rodziny, Ośrodki Pomocy Społecznej);</p> <ul style="list-style-type: none"> wykwalifikowana kadra pomocy społecznej; prowadzenie poradnictwa specjalistycznego; dobrze funkcjonujący Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy przeznaczony dla osób niepełnosprawnych; duże możliwości pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, w tym krajowych (m.in. z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej), oraz unijnych (EFS); funkcjonowanie Specjalistycznego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Nowym Siodle, funkcjonowanie Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu; działalność stowarzyszeń i fundacji na rzecz osób niepełnosprawnych; współpraca instytucji samorządowych z pozarządowymi w zakresie wsparcia inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych; 	<p>zawodowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> brak warsztatów terapii zajęciowej; brak zakładu aktywności zawodowej; brak domu pomocy społecznej; trudna sytuacja osób niepełnosprawnych nieaktywnych zawodowo; ubóstwo wśród społeczności osób niepełnosprawnych; niedostosowanie przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych – bariery architektoniczne w miejscach użyteczności publicznej; ograniczony dostęp do rehabilitacji; niski poziom tolerancji w stosunku osób niepełnosprawnych; funkcjonujące zastarzałe stereotypy w sferze psychologiczno-mentalnościowej społeczeństwa;
Szanse:	Zagrożenia:
<ul style="list-style-type: none"> większa aktywność organizacji pozarządowych w zakresie pomocy dla osób niepełnosprawnych; przełamywanie stereotypów dotyczących osób niepełnosprawnych; dostęp do nowoczesnych środków komunikowania się; programy celowe na rzecz osób niepełnosprawnych finansowane ze środków Państwowego Funduszu 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost liczby osób niepełnosprawnych; zbyt duża częstotliwość zmian w prawie, niespójność przepisów, zmiany interpretacji istniejących przepisów prawnych; uzależnienie od świadczeń pomocy społecznej przez osoby niepełnosprawne; ograniczenie wsparcia

<p>Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych; • likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej; • podnoszenie kwalifikacji przez kadrę realizującą zadania na rzecz osób niepełnosprawnych; 	<p>finansowanego dla powiatu z Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • obniżająca się odporność na stres młodych niepełnosprawnych ludzi i nieumiejętność radzenia sobie z krytyką w sieci; • brak chęci współpracy między instytucjami;
--	--

IV. Cele Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych

4.1. Cel główny Programu

Głównym celem programu jest wzmocnienie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w lokalnym życiu społecznym poprzez wyrównywanie szans dla osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.

4.2. Cele szczegółowe Programu

1. Kształtowanie postaw prospołecznych sprzyjających kreowaniu środowiska przyjaznego osobom niepełnosprawnym.
2. Likwidacja barier dająca możliwość równoprawnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.
3. Wzmacnianie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
4. Poprawa dostępności i wyrównywanie szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych.

4.2.1. Kształtowanie postaw prospołecznych sprzyjających kreowaniu środowiska przyjaznego osobom niepełnosprawnym

1. Prowadzenie doradztwa na temat potrzeb osób niepełnosprawnych.
2. Inicjowanie działań informacyjno-edukacyjnych mających na celu zwiększenie świadomości społecznej w zakresie problematyki niepełnosprawności.
3. Dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych.
4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, samorządami gminnymi w zakresie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- Ilość przyznanych dofinansowań;
- Liczba udzielonych form pomocy,

- Liczba osób korzystających z dostępnych form pomocy,

Podmioty odpowiedzialne:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych.

Źródło finansowania:

Dotacje i subwencje z budżetu państwa przeznaczone na realizację zadań własnych i zleconych, środki własne realizatorów, fundusze europejskie, środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Okres realizacji:

Lata 2021-2030

4.2.2. Likwidacja barier dająca możliwość równoprawnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym

1. Podejmowanie działań zwiększających dostęp do technologii informatycznej.
2. Usuwanie barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej (m.in.: urzędach, placówkach edukacyjnych, placówkach służby zdrowia).
3. Likwidacja barier transportowych, m.in.: poprzez zakup środków transportu dostosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych dla jednostek organizacyjnych powiatu i gmin.
4. Realizacja zadań i programów dofinansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- Ilość przyznanych dofinansowań;
- Liczba udzielonych form pomocy,
- Liczba osób korzystających z dostępnych form pomocy,

Podmioty odpowiedzialne:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego.

Źródło finansowania:

Dotacje i subwencje z budżetu państwa przeznaczone na realizację zadań własnych i zleconych, środki własne realizatorów, środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Okres realizacji:

Lata 2021-2030

4.2.3. Wzmacnianie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

1. Promocja zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy.
2. Wzmocnienie usług pośrednictwa pracy.
3. Informowanie pracodawców o prawnych możliwościach zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
4. Wspieranie samozatrudnienia osób niepełnosprawnych.
5. Wspieranie udziału osób niepełnosprawnych w stażach, szkoleniach, pracach interwencyjnych.
6. Wspieranie tworzenia miejsc pracy przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.
7. Wsparcie w utrzymaniu aktywności zawodowej osoby niepełnosprawnej przez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.
8. Zapobieganie i zmniejszenie zjawiska dyskryminacji na rynku pracy z uwagi na ograniczenia zdrowotne i stopień niepełnosprawności.

Wskaźniki:

- liczba osób zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych;
- liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych;
- liczba osób objętych pracami społecznie użytecznymi;
- liczba osób zatrudnionych w ramach refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy;
- liczba osób, które uzyskały wsparcie w postaci jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej;
- liczba osób objętych szkoleniami, egzaminami, bonami stażowymi, przygotowaniem zawodowym dla dorosłych;
- liczba utworzonych spółdzielni socjalnych;
- liczba dofinansowań dla osób niepełnosprawnych dot. pomocy finansowej na zapewnienie opieki dla osoby zależnej,

Podmioty odpowiedzialne:

Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Źródło finansowania:

Fundusz Pracy; środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; środki własne realizatorów, fundusze europejskie;

Okres realizacji:

Lata 2021-2030

4.2.4. Poprawa dostępności i wyrównywanie szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych.

1. Dostosowanie szkół działających na terenie powiatu do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych.
2. Pomoc dla osób niepełnosprawnych podnoszących swoje wykształcenie na poziomie wyższym.
3. Wspieranie innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- liczba dofinansowań dla osób niepełnosprawnych dot. pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym,
- liczba kampanii społecznych promujących edukację wśród osób z niepełnosprawnościami,
- liczba programów psychoedukacyjnych prowadzonych w szkołach i przedszkolach,

Podmioty odpowiedzialne:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego.

Źródło finansowania:

środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
środki własne realizatorów, fundusze europejskie;

Okres realizacji:

Lata 2021-2030

V. Monitorowanie

Realizacja Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2030 monitorowana będzie w zakresie:

- rehabilitacji społecznej – w rocznych sprawozdaniach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu,
- rehabilitacji zawodowej – w sprawozdaniach Powiatowego Urzędu Pracy w Wałbrzychu.

VI. Podsumowanie

Opracowanie i realizacja Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2030 stanowi kolejny dokument strategiczny, który wskazuje konkretne działania mające na celu poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych z terenu Powiatu Wałbrzyskiego.

Działania ujęte w Programie powinny ułatwić osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym, ułatwić funkcjonowanie w otoczeniu, a także przyczynić się do rehabilitacji i edukacji.

Realizacja programu, w swych założeniach powinna doprowadzić do rozbudzenia świadomości osób niepełnosprawnych o możliwościach wykorzystania swojego potencjału w celach zawodowych. Wzmocnienia swojej samodzielności i zdolności do samoorganizacji. Program zakłada, że końcowym i długofalowym efektem realizacji założeń będzie wzrost poziomu integracji osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej oraz poprawa jakości ich życia.

VII. Spis tabel

Tabela 1 - Liczba osób niepełnosprawnych w powiecie wałbrzyskim na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 r.	8
Tabela 2 - Liczba i cel złożenia wniosków do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przez osoby powyżej 16 roku życia w latach 2015-2018.	9
Tabela 3 - Liczba i cel złożenia wniosków do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przez osoby poniżej 16 roku życia w latach 2015-2018.	10
Tabela 4 - Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób poniżej 16 roku życia z powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.	10
Tabela 5 - Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn i stopnia niepełnosprawności, wieku i płci wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia z powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.	12
Tabela 6 - Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu w latach 2015-2018.	15
Tabela 7 - Zadania finansowane ze środków PFRON realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w latach 2015-2018.	15
Tabela 8 - Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu powiatowi wałbrzyskiemu na realizację zadań określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych w latach 2015-2018.	19
Tabela 9 - Podział środków PFRON wg algorytmu zgodnie z uchwałą Rady Powiatu w latach 2015-2018 na rehabilitację społeczną.	20
Tabela 10 - Wykaz zadań realizowanych ze środków PFRON wg algorytmu w latach 2015-2018.	20
Tabela 11 - Moduły, obszary i zadania programu „Aktywny Samorząd”, w latach 2015-2018.	22
Tabela 12 - Liczba złożonych i zrealizowanych wniosków pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2015-2018.	23
Tabela 13 - Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu powiatowi wałbrzyskiemu na realizację pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2015-2018.	24

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. 2020 poz. 920) powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych. Na podstawie art. 35 a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2020, poz. 426 z późn. zm.) do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja programów, zgodnych z powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Normy prawne, zawarte w polskim i międzynarodowym ustawodawstwie, stwarzają podstawy dla działań zmierzających do równouprawnienia oraz pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym. Program ma na uwadze doskonalenie systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin z uwzględnieniem działań włączających i wyrównujących szanse osób niepełnosprawnych.

Projekt Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych został przedstawiony Powiatowej Społecznej Radzie ds. Osób Niepełnosprawnych w Wałbrzychu, która zaopiniowała program pozytywnie.